

Over den beweerden invloed van staalpreparaten op de tanden.

Me dunkt, het moet velen collega's zijn gegaan als mij: herhaaldelijk ben ik op patiënten gestuit, die innig overtuigd waren, dat de slechte toestand van hun gebit voornamelijk toegeschreven moest worden aan het gebruik van „staal” in één of anderen vorm.

En ik zelf, opgegroeid onder den invloed van hetzelfde dogma, legde me in gevallen, waar geen plausibele reden voor de hand lag, maar al te gaarne bij deze uitspraak neer, ofschoon ik me de wijze, waarop dit „staal” dan op de tanden zou inwerken, niet goed kon voorstellen. Behoudens dan oppervlakkige verkleuringen, als precipitaat van ijzerverbindingen. Echter waren mij uit de praktijk als anderszins vele gevallen bekend van personen, die jarenlang, tot 10 jaar toe, geregeld staalpreparaten gebruikt hadden, en wier tanden in hoedanigheid niet in 't minst schenen te hebben geleden, zoodat, toen ik zelf niet meer het dogma kon huldigen, mijn naastbijliggende taak deze was, om na te gaan, wat andere en meer bevoegde tandheelkundigen over dit onderwerp zeggen.

Mochten er onder de collega's zijn, aan wie andere bronnen bekend zijn, dan de weinige, die ik kon raadplegen, dan zullen ze hun bevindingen zeker wel willen publiceren. In het zak-receptenboek voor Tandartsen van Kleinmann, bewerkt door O p w i j r d a en Dr. T h. D e n t z

(1874), wordt in het hoofdstuk „Anaemia gingivae” gezegd:

„Bij goede spijsvertering worden ijzerpraeparaten voor betere bloedvorming toegediend.”

Over de al of niet schadelijkheid voor de kwaliteit der tanden wordt niet gerept. Dr. Th. Dentz, dien ik over deze zaak raadpleegde, schrijft:

„Het is de eerste keer niet, dat de door U gestelde vraag mij is gedaan. En mijn antwoord is steeds geweest, dat ik voor mij niets geloof van de bewering, dat staalpreparaten nadeelig zouden zijn voor de tanden. Het zwart worden van de tanden wordt door het publiek vaak als tandbederf aangezien. Het valt intusschen niet te ontkennen, dat bij chlorose en anaemie (waar staalpreparaten natuurlijk aangewezen zijn) vaak tandbederf voorkomt, doch dan zou ik de oorzaak er van zoeken in te geringe speekselsecretie in verhouding tot de slijmafzondering.”

In het Handbuch der zahnaerztlichen Heilmittellehre van Holländer en Schneidemühl (1890) wordt gezegd:

„Eine eigenthümliche Wirkung erzeugt bei manchen Personen der Gebrauch eisenhaltiger Mineralwässer. Die Patienten trinken 3—4 Tage das Wasser ohne Beschwerde. Dann entstehen sehr heftige, klopfende Schmerzen, bald in cariösen, bald in ganz gesunden Zähnen, die so heftig werden, dass die Kur unterbrochen werden muss. Es betrifft dies meist fette und schlaffe Personen, besonders Frauen mit schon geregelter Menstruation und scheinen die Gefässausdehnungen, welche den Zahnschmerz erzeugen, durch die gefässerregende Wirkung des Eisens hervorgerufen zu werden. In diesen Fällen sind regelmässige, etwa acht Tage hintereinander angewendete Abfuhrmittel von grossem Nutzen.”

Ofschoon deze zinsnede feitelijk niet slaat op het onderwerp, dat aan de orde is, heb ik het, met het oog op de

groote frequentie der gebruikelijke staalpreparaten, toch niet willen weglaten.

Verder lezen we *ibid. loci*: „Wird Eisen in flüssiger Form verordnet,, so müssen die Zähne beim Einnehmen geschützt werden. Dies gilt aber ganz besonders für den Liquor Ferri sesquichl. da sich beim Vermengen mit Wasser leicht freie Salzsäure bildet, welche den Schmelz der Zähne ganz besonders angreift. Es ist daher zu empfehlen, alle derartige Praeparate mittels eines Glasröhrchens nehmen, und danach den Mund mit einer leichten alkalischen Lösung ausspülen zu lassen. In Pillenform sind Eisenpraeparate den Zähnen nicht schädlich.“

Dus niet het ijzer qua talis, maar het zoutzuur, dat zich vormt, is volgens de genoemde schrijvers schadelijk, iets, wat ook natuurlijk mag heeten.

In 1894 gaf wijlen Prof. W. D. Miller een studie in de Dental Cosmos over: The Deposits upon the Teeth, with special Reference to green and metallic Deposits. Volgens Lewin worden de tanden van personen, die gedurende eenigen tijd ijzer-preparaten innemen, zwart gekleurd door de vorming van ijzer-sulfide. Dit vond Miller door zijne onderzoekingen bevestigd.

Wat betreft den invloed van ijzer op de tanden, zegt Miller, kunnen we veilig aannemen, dat alle ijzer-preparaten, die een zure reactie bezitten, schadelijk zijn.

Een meer belangrijke vraag is, of het ijzer zelf, afgezien van de zure reactie, eenige werking op de bestanddeelen van de tanden uitoefent. We weten, dat ijzeren spijkers in houten voorwerpen, blootgesteld aan den invloed van lucht en vocht, na verloop van tijd losraken, daar het hout om den spijker langzamerhand verteert; evenzoo, dat ijzer-vlekken in linnen of vloeipapier, in vochtigen toestand gehouden, deze weefsels broos maken, en gaten veroorzaken. Dit verschijnsel wordt toegeschreven aan afwisselende oxydatie en reductie (Binz), waarbij het ijzer aan de lucht zuurstof onttrekt, hetwelk in aanraking komt met

het organische weefsel, waardoor dit geoxydeerd of verbrand wordt.

Of het ijzer een gelijke werking op de tanden uitoefent, kan alleen door proeven worden uitgemaakt. Ik heb een aantal stukjes ijzer en hout in tanden bevestigd, en zal deze gedurende eenige weken of maanden in vochtigen toestand houden. Misschien kan op deze wijze de vraag worden beantwoord. Het glazuurhuidje van een tand, die eenige weken met ijzer in aanraking was geweest, bleek bij verwijdering zeer broos te zijn en uit elkaar te vallen. Het glazuur was onveranderd.

Ik bespeurde geen eigenaardige werking van het ijzer op de tanden der werklieden (ijzerwerkers), die ik onderzocht; evenwel was mijn onderzoek slechts gericht op het groene aanzetsel, en bovendien waren in de meeste gevallen de tanden zoozeer met tandsteen bedekt, dat het ijzervijzel niet met het glazuur in directe aanraking kon komen.

We zien dus, dat Miller in het aangehaalde artikel niet heeft aangetoond, dat ijzer als zoodanig een slechten invloed heeft op de tandweefsels; of hij later hierin is geslaagd, is mij niet bekend.

In zijn Heilmittellehre für Zahnaerzte (1898) zegt Dr. phil. H. Christian Greve:

„Im Munde erregen die löslichen Verbindungen eine zusammenziehenden Geschmack; mit dem alkalischen Speichel können sie mit den namentlich bei kariösen Zähnen vorhandenen Schwefelwasserstoff sich zu Schwefel-eisen verbinden, der die Zähne stark verfärbt.“ En verder: „Sehr schädigend ist der Einfluss der Eisenpraeparate auf die Zähne.“

Toen ik omtrent deze laatste zinsnede me tot Dr. Greve wendde om nadere inlichtingen, schreef hij me o.a. het volgende:

„In Beantwortung Ihrer Frage teile ich Ihnen mit, dass es sich hier nicht um eine Allgemein-Auesserung handelt, sondern dass ich die sauren Eisentropfen im Auge hatte“

was allerdings nicht deutlich zum Ausdruck gebracht worden ist. Nebenbei bemerkt würde ich heute sehr vieles in dem Buche ändern; es ist durchaus nicht mehr auf der Höhe

Wenn Sie näher hinsehen, so werden Sie sehen, dass ich im Allgemeinen von den älteren Eisenpraeparaten gesprochen habe und dann eine Bemerkung über die Eisenalbuminate und -peptonate eingefügt habe.

Bei den modernen Eisenpraeparaten kann wohl keine Rede sein von einem schädigenden Einfluss. Ja selbst der den alten zugeschriebenen Einfluss durch Säurewirkung ist kaum so arg, als früher behauptet wurde. Die stark zerstörten Zähne der Chlorotischen sind vielmehr diesen eigentümlich: was ich mir damals vor 10 Jahren wohl nicht so klar gemacht habe."

In de Arzneimittellehre (1909) van Dr. J. Biberfeld wordt over een schadelijke werking der ijzerpraeparaten niet gesproken.

Prof. Dr. Jung spreekt in n°. 9, 1909, van de Deutsche Zahnärztliche Zeitung over de „Verordnung von Eisenpraeparaten für den innerlichen Gebrauch", en laat zich als volgt uit:

„Andererseits ist der Zahnarzt auch häufig in der Lage, die Schädlichkeiten zu registrieren, welche durch unsachgemässe Darreichung von Eisenpraeparaten zur Ausführung einer solchen Kur oder durch die Darreichung unsachgemäss zusammengesetzter Mittel eintreten können. Ich brauche hier nur an die Zerstörungsbilder zu erinnern, welche eine ungeschickte Brunnenkur mit eisenhaltigen Wässern an Zähnen und Füllungen in wenigen Wochen zustande bringen kann, und an die so schwer zu beseitigenden Verfärbungen der Zahngewebe durch die Verabreichung unzweckmässiger Praeparate. Oft genug wird seitens des, ein Eisenpraeparat verordnenden, Arztes übersehen, den Patienten darauf aufmerksam zu machen, dass bei den meisten Eisenpraeparaten des Handels eine ent-

sprekende Zahnpflege durchgeführt werden muss, wenn das Praeparat die Zähne nicht angreifen soll; noch öfter vielleicht unternehmen Laien eine Brunnenkur auf eigene Faust, ohne überhaupt eine Ahnung davon zu haben, wie die meisten Eisenpraeparate auf die Zähne wirken.

Jung raadt dan aan te gebruiken:

Liquor Mang. Ferri Pepton. Gude, dat vrij moet zijn van schadelijke invloeden en bijwerkingen van allerlei aard, en zegt hieromtrent: Persönlich kann ich das Bestehen der vorstehend gerühmten Eigenschaften und Vorzüge des Mittels bestätigen. Diese waren mir bezüglich seines Verhaltens den Zähnen gegenüber um so interessanter, als ich die Eisenpeptonate aus der Zeit der Untersuchungen Miller's über die Verfärbungen der Zähne, bei welchen ich zu assistieren hatte, in recht schlechter Erinnerung hatte.

Zoo zien we dus, dat van de geraadpleegde auteurs alléén Jung aanneemt, dat de tandweefsels van het gebruik van ijzerpraeparaten een slechten invloed onder vinden, welke meening hij echter als axioma verkondigt en dus niet bewijst.

Waar hij echter met deze opvatting alleen blijkt te staan, resp. de eenige schijnt te zijn, die tanden, tot dusverre intact, uitsluitend door staalpreparaten slecht heeft zien worden, mogen we, totdat hij, of een ander, het bewijs heeft geleverd, m. i. zeggen, dat het „staal“-gebruik *geen* nadeeligen invloed heeft op de tanden, in strijd met de veelal gehuldigde populaire opvatting.

T. C. A. BÖLGER.